

Dağ Otlaklarından Dağ Sayfiyelerine: Doğu Karadeniz Dağları'nda İkinci Konutların Gelişimi

From mountain pastures to mountain resorts: The development of second homes in the Eastern Black Sea Mountains, Turkey

Mehmet Somuncu¹

¹Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara.

Özet

Bildirinizin Türkçe Özeti: İkinci konutlar dünyadaki çağdaş turizm ve hareketliliğin ayrılmaz bir parçasıdır. İkinci konut özellikle de yazlık ev sahibi olma konusundaki Türk geleneğinin başlangıcı, 19. yüzyılın sonlarında Osmanlı döneminde olmuştur. Sayfiye evlerinde oturanların öncü nesilleri ilk olarak İstanbul'un kentsel elitleridir. Ancak, bu evlerde oturma veya ev sahibi olmanın sosyal tabanı 20. yüzyılın ikinci yarısında genişlemiştir. Bu dönemde kentli orta sınıf daha doğal bir yaşam deneyimi için kendilerine daha mütevazı yazlık konutlar inşa etmeye başladılar. Türkiye'nin kıyı bölgelerinde ikinci konutların inşasının başlaması 1950'lerden sonradır. İkinci konutların sayısı 1970'lerden sonra daha hızlı büyümüş ve bu büyüme Ege ve Akdeniz'in kıyı bölgelerinde daha fazla gözlenmiştir. İkinci konutların sayısı kıyı bölgelerinde 1980'lerde büyük ölçüde artmıştır. Bu konutlar doğru bir planlama ile inşa edilmediklerinden durum kıyı bölgelerinde betondan yapıların bir karmaşası ile sonuçlanmıştır. 1990'larda kıyı bölgelerindeki kalabalık ve sıkışık ortamdan kurtulmak isteyen bazı insanlar dağ otlaklarına veya yaylalara doğru yer değiştirmeye ve yaz tatillerini dağlardaki yaylalarda geçirmeye başladılar. Eskiden yaz aylarında sürüleri otlatmak için kullanılan ve yayla olarak bilinen dağ otlaklarındaki geleneksel mevsimlik yerleşmelere şimdi artan bir şekilde yaz aylarında turizm ve rekreasyon amacıyla gidilmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi yayla turizmi açısından Türkiye'deki en popüler destinasyonlardan biridir. Türkiye'nin kuzey-doğu köşesinde yer alan bu bölge dağlık bir alan olup, bu yüzden tarımsal faaliyetler sınırlıdır. Bu nedenle bölgede çok uzun bir süre hayvancılık ve yaylacılık en önemli ekonomik faaliyetler olarak kalmıştır. Ancak son zamanlarda, kırsal turizm ve ikinci konut turizminde belirgin bir gelişme olmuştur. Bu çalışmanın amacı, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin yaylalarındaki ikinci konutların gelişimini değerlendirmektir. Araştırmada iki ana soruya cevap aranmıştır. İlk olarak, yüksek doğal değere sahip olan Doğu Karadeniz Bölgesi'nin yaylalarında ikinci konutlar nasıl ve niçin artmıştır? İkincisi, ikinci konutların kontrolsüz genişlemesinin sonuçları nelerdir? Çalışmanın amacı doğrultusunda, bölgede üç ilden 30 yayla çalışma alanı olarak seçilmiştir. Verilerin toplanmasında nicel ve nitel araştırma teknikleri kullanılmıştır. 1973-2004 yılları arasında yaylalarda evlerin sayısındaki değişim hava fotoğrafları ve coğrafi bilgi sistemi yardımıyla tespit edilmiştir. Birincil veriler 2010 yılının yaz aylarında Trabzon, Giresun ve Gümüşhane illerindeki 30 yaylada 900 hanenin katıldığı bir hanehalkı araştırması ile toplanmıştır. Nitel veriler ise kişisel gözlemler ve farklı paydaşların temsilcileri olan 45 anahtar kişiyle yapılan derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda yaylalardaki ikinci konutların sayısının 1973-2010 yılları arasında sürekli arttığı tespit edilmiştir. Yaylalarda köylüler veya çobanlar için yapılan geçici konutlar hariç özel mülkiyetin yasaklanması rağmen, ikinci konutların inşası süreci zaman içinde hızlanmıştır. Bu arada, yaylalarda ikinci konutların inşasındaki artışla kentsel mimari formundaki yoğun

yapılar ortaya çıkmaya başlamıştır. İkinci konutların gelişimi plansız bir şekilde devam ederse zaten bozulan doğal ve kültürel çevre geri dönülmez bir şekilde hasar görmüş olabilir.

Anahtar kelimeler: İkinci konutlar, dağ otlığı, dağ sayfiyesi, yayla, Doğu Karadeniz Dağları

Abstract

Second homes are an integral part of contemporary tourism and mobility in the world. Turkish tradition of having second homes, especially summer cottages, has its beginnings in the late 19th century Ottoman period. The pioneer generations of “summer cottagers” were recruited from the urban elites of Istanbul at first. However, the social base was broadened during the second half of the 20th century. The urban middle class started to build more modest summer cottages for them to experience more natural lifestyle. After the 1950s, construction of second homes started in the coastal region of Turkey. However, from the 1970s onwards, the number of second homes has grown fast, and this growth has observed faster in the Aegean and Mediterranean coastal regions. The number of second homes in the coastal areas increased at great measure in the 1980s. These homes were not constructed with a proper planning that resulted in a mess of concrete made structures in the area. Some people started to move towards the mountain pastures or yaylas in order to get rid of overcrowded and congested environment of coastal areas in 1990s. They began to spend their summer holidays in the yaylas in mountains. Traditional seasonal settlements in mountain pastures, known as yaylas (singular: yayla), formerly used essentially in the summer to tend herds, are now being increasingly frequented for summer recreation and tourism in Turkey. The Eastern Black Sea Region of Turkey is one of the most popular destinations in terms of above mentioned yayla tourism. This region located in the north-eastern corner of Turkey is characterized by mountains and limited agricultural activities. Therefore, for a very long time, animal husbandry and transhumance remained the most important economic activities in the area. However, in recent times, there has been a marked increase in rural tourism and second homes tourism. The aim of present study is to evaluate the development of second homes in yaylas in the Eastern Black Sea Region. It inquires two main questions on this research. First, why and how second homes have increased in mountain pastures of the Eastern Black Sea Region that has high natural value? Second, what are the consequences of this uncontrolled expansion of second homes? For the purpose of this study, 30 yaylas from three provinces in the region have been selected as the case study area. Both quantitative and qualitative research techniques have used in the study for collection of data. The change in number of homes in the yaylas during years of 1973-2004 has been determined with help of aerial photographs and geographic information system. Primary data have been collected by a household survey during summer of 2010 in which 900 households have participated from 30 yaylas of Trabzon, Giresun and Gümüşhane provinces. The qualitative data have been collected through personal observations and in-depth interviews with 45 key representatives of different stakeholders. As a result of the analysis it has been determined that the number of second homes in the yaylas has increased constantly during years of 1973-2010. Despite the prohibition of owning private property in the mountain pastures except temporary dwellings for villagers or herders, the process of building second homes in the yaylas accelerated with the passage of time. Meanwhile, denser structures with an urban form of architecture have begun to emerge with the increase in construction of second homes in the yaylas. If second homes development continues in an unplanned manner, the already deteriorating natural and cultural environment might be damaged irrevocably.

Keywords: Second homes, mountain pasture, mountain resort, yayla, Eastern Black Sea Mountains